

Budapest, 2021. január 25.

Szakértői vélemény

Megbízó: MNB-Ingatlan Kft.

Megbízás tárgya: Polgár Rózsa műveinek értékelése

A megbízási szerződés aláírását követően áttanulmányoztam a rendelkezésemre átadott dokumentációt, majd felvettem a kapcsolatot a képet felajánló magánszemélyekkel. Azt követően elvégeztem a szükséges anyaggyűjtést, melynek elsődleges forrásai a szakirodalomban, az internetes adatbázisokban, illetve a saját szakértői adattáramban tárolt adatok voltak. A szakvélemény alapja a megbízótól megkapott dokumentáció és a tulajdonosoknál lefolytatott szemle volt.

A szemlét 2020. január 18-án folytattam le, jelen volt Tűzkő Péter igazságügyi szakértő és a művész örökösei, akik a kárpitokat felajánlották. A szemlén a műveket megvizsgáltuk, a szemlén készített fotódokumentációt a szakvélemény tartalmazza. A felajánlásban több mű mérete nem volt helyes, azokat a szakvélemény mellékletében pontosítottam.

Polgár Rózsa Polgár László és Horváth Rózsa házasságából született 1936-ban. Felsőfokú tanulmányokat Budapesten, az Iparművészeti Főiskolán folytatott szövött kárpit és gobelin szakon (1962–1967). 1961-ben ment férjhez, férje Harmati Béla nyugalmazott evangélikus püspök-elnök, házasságukból két fiúgyermek született. (Béla, László, 1966 és Gergely Ádám, 1969). 1967 óta szabadfoglalkozású textilművész. 1968 és 1970 között Nyugat-Európában járt tanulmányúton (Svájc, Franciaország, NSZK). Később hosszabb időn (1981–1987) keresztül Genfben alkotott. Pályája elején selyemfestéssel foglalkozott, majd színházi jelmezeket és kellékeket tervezett. A színházi munka nemcsak technikai tapasztalatokkal gazdagította, de formai, témabeli tanulságokat is hozott. A hetvenes évek végén visszatért a szövéshez, a gobelinhez. Téma, technika és koncepció az első munkáktól fogva mindig szorosan összefüggő elemek: majd minden alkotása személyes érzelmekkel felruházott hétköznapi tárgy átemelése a gobelin luxus-műfajába.

A gobelin, a szövés tökélye, mindig is vonzó terület volt a drapéria megjelenítésére, Polgár Rózsa szövésein újraéled ez a reneszánsztól kezdve folyamatosan élő, fejlődő megjelenítési forma, feldúsulva azokkal a tapasztalatokkal, melyet a selyemfestés illuzionista technikája hozott. Kiemel egy személyes kötődésű tárgyat eredeti mivoltából – megszövi – és ezzel új összefüggésrendszert teremt a tárgy köré. Legfontosabb művei közül a *Katonapokróc 1945-ből* valós, durva haditakaró. A megszövött mű (összetekerve, a felcsavart hengerforma árnyékaival, leltári számmal, golyóütötte lyukkal, és ugyanakkor más léptékével, lenyűgöző egyértelműséggel a második világháborúról szól. A személyes múlt, a lényegi kötődések vállalása és folyamatos jelenléte fontos alkotóeleme volt művészetének. A *Mellényke*, a *Fontos kis zsebkendő*, a *Gyermektakaró*, a *Vándortarisznya* és társaik mind ebbe a sorba tartoznak. Fellelhető a művek sorában egy elvontabb vonulat is: ezek az alkotások a textillel mint meghatározó alapelemmel vannak kapcsolatban. Ilyen a *Szakadás*, amely egy semmibe vesző, szmogosan vibráló moebius szalag, melynek hiányzó részét tudatunk egészíti ki. A 90-es években monumentális művei a *Tisztelet Ferenczy Noéminak* (1990), a *Triptichon* (1993), a *Himnusz* (1996).

Számos elismerésben részesült, megkapta milánói triennálé ezüstérmét 1973-ban, két alkalommal a szombathelyi Fal- és tértexhibiennálé első díját (1980, 1986), 1991-ben a Munkácsy-díjat, és 1999-ben a Kossuth-díjat. Köztéri művei magyar, német és svájci templomokban is megtalálhatóak. Számos közgyűjtemény és magángyűjtemény őrzi műveit. Tagja volt a Svájci Művészek Szövetségének, (Société des Peintres, Sculptures et Architectes Suisses), a Francia Kárpitművészek Szövetségének, (Association de Créatures en Tapisserie), 1992-től a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémiának. A Magyar Kárpitművészek Egyesületének alapító tagja, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, a Magyar Kárpitművészek Egyesületének elnöke volt. 2014-ben hunyt el.

A műtárgypiac vizsgálata, referenciák

Fontos az érték megállapításánál a piac általános állapota, a kereslet és kínálat összefüggései. Az elmúlt időszakban egyre erősödő piacot látunk a magyar művészet kiemelkedő teljesítményei esetében, mely nem ritkán 200 millió forintot is meghaladó árakat jelenthet. A klasszikus piac vonatkozásában az értéksáv Munkácsy Mihály, Rippl-Rónai József vagy Csontváry Kosztka Tivadar esetében ezt messze meghaladó nagyságú is lehet. Ugyanakkor nagy jelentőségű, múzeumi rangú remekművek rendkívül ritkán kerülnek a műtárgypiacra. Magyarországon az aktuális kulturpolitikának, az állami vásárlásoknak és az erősödő gyűjtői érdeklődésnek köszönhetően nagyon jelentős felértékelődés figyelhető meg a nemzeti festészet vonatkozásában. Általánosságban kijelenthető - persze nem ismerve a járvány következményeit -, hogy a magyarországi műtárgypiac a 2008-as válság óta eltelt időszak legjobb periódusát éli. A klasszikus és modern művek piacán folyamatosan születnek az életműrekordok, a háború utáni és kortárs művészet piac pedig, követve a nemzetközi trendeket, soha nem látott prosperitásban él. Az elmúlt évek magyar kulturális sikertörténete a hatvanas–hetvenes évek neo-avantgárd törekvéseinek karrierje. Az aukciósházak utóbbi időben a háború utáni és kortárs művészet területén megélenkült aktivitása pedig újabb vevőket, gyűjtőket vonz erre a területre. A nemzetközi piac legdinamikusabb szegmense a háború utáni és kortárs művek piaca, itt a legmagasabb az árindex növekedése és a teljes forgalom szempontjából is ez az egyik legfontosabb időszak. A magyar születésű, itthon tanult, de külföldre emigrált művészeink, mint Reigl Judit vagy különösen Hantai Simon elképesztően magas, Hantai esetében akár sokmillió eurós árai az itthon élő művészek, az egész magyarországi kortárs árszínvonalára is pozitívan hat, erősíti a gyűjtők és a befektetési szándékú vásárlók bizalmát a piacban. Mára a világ legfontosabb kánonképző múzeumainak gyűjteményébe eljutottak olyan itthon élő klasszikusai az Iparterv generációnak, mint Keserü Ilona, Mauer Dóra, Nádler István, Bak Imre vagy Jovánovics György alkotásai, és ez a műkereskedelmi árakban gyakran többszörös áremelkedést jelentett. Nem kérdés, hogy a kelet-európai művészetre irányuló egyre nagyobb nemzetközi figyelem előtérbe helyezheti a fenti művészek későbbi alkotói periódusainak eredményeit is, sőt, a kortársaik művészetét is. A 2019. nyarán nyílt, az eredeti tervek szerint közel egy évig tartó Mauer Dóra kiállítás a londoni Tate Modern-ben fontos állomása volt ennek a folyamatnak. Nagyon fontos impulzust jelentettek a háború utáni és kortárs piacnak a Virág Judit Galéria tematikus, kifejezetten ezt a szegmenst célzó árverései, ahol már jól látható volt egy addig a klasszikus és modern magyar képzőművészet iránt érdeklődő gyűjtők bekapcsolódása, és ehhez csatlakozott a Kieselbach Galéria, mely 2020. telén nem árverést rendezett, hanem eladásos kiállítását az acb Galériával közösen összerakott kortárs anyaggal egészítette ki, jelentős sikerrel. A nemzetközi piacra az elmúlt évtizedben folyamatosan áramlott a pénz, elsősorban a kiemelkedő, múzeumi rangú művek érték el sokszor elképesztően magas rekordárakat. Jól megfigyelhető az a tendencia, mely nemcsak ezek felkutatására, de körüknek bővítésére is vonatkozik. Ennek része a kelet-európai művészet felértékelődése, a graffiti térhódítása, de még a modern mesterek piacán is bővül a legdrágább művészek listája. Jó példa erre az európai modernizmus eddig második vonalba tartozó mesterei piacra kerülő legjobb műveinek rekordárai vagy az ázsiai, elsősorban kínai mesterek sokszoros áremelkedése is. Az a tény, hogy a Nagyházi Galéria kortárs kiállítóhelyet nyitott, a Virág Judit Galéria és a Kieselbach Galéria építi kortárs galériáját, a BÁV és a Pintér Galéria aukciós anyagában egyre több a kortárs művészet körébe sorolható alkotás, azt jelzi, hogy a legfontosabb hazai piaci szereplők ezt a területet látják a legdinamikusabban fejlődőnek, és ez az a terep, ahol még remekművek a legnagyobb sűrűségben érhetőek el. Általánosságban kijelenthető -persze nem ismerve a járvány következményeit-, hogy a magyarországi műtárgypiac a 2008-as válság óta eltelt időszak legjobb periódusát éli. A klasszikus és modern művek piacán folyamatosan születnek az életműrekordok, a háború utáni és kortárs művészet piaci pedig, követve a nemzetközi trendeket, soha nem látott prosperitásban él.

Az eddigi szakértői munka során felgyűlt, a szakértői adattárban található, valamint a forgalmazóknál lefolytatott szemlén összegyűjtött adatokat beépítettem az érték meghatározásába. A szakvélemény kialakításánál felhasználtam a szakirodalomban és az internetes adatbázisokban található adatokat is, a művész életrajzánál az artportal.hu és a wikipedia.hu vonatkozó szócikkeit is használtam. A forgalmi érték meghatározásánál figyelembe vettem az alkotó elhelyezkedését a magyar művészeti kánonban és a művek elhelyezkedését Polgár Rózsa életművében. A megállapított forgalmi értékeket befolyásolta a művek témája, mérete, technikája is. Megvizsgáltam a műtárgypiac jelenlegi helyzetét és az adott alkotóra vonatkozó kereslet és kínálat összefüggéseit. A művek állapota szintén fontos tényező volt az érték kialakításánál. A szakvéleményben szereplő textilek a lefolytatott szemlén jó állapotban volt, sem hiány, sem szakadás nem volt tapasztalható egyiken sem.

Polgár Rózsa a háború utáni magyar textilművészetnek kiemelkedő alakja. És bár a hazai háború utáni és kortárs művészet piacán bekövetkezett árrobbanás a textilművészet esetében nehezen mutatható ki, elsősorban azért, mert nem kerülnek a piacra művek, de az érzékelhető a nemzetközi trendekből, hogy piaci megjelenés esetén valószínűsíthetően lenne érdeklődés a művekre. Polgár Rózsa művei ritkán szerepelnek a műkereskedelemben, az anyaggyűjtés során releváns referenciaárat nem sikerült felkutatni, sem aukciókon, sem galériák kínálatában nem szerepelt az elmúlt időszakban. Művei jellemzően közgyűjteményekbe vagy középületekbe kerültek. Árai meghatározásánál elsősorban kortársai hasonló munkáinak áraiból indulhatunk ki. Háger Ritta 175x173 cm nagyságú műve (*Remény*, 1998-2000) nyolcmillió forintos értéken került a közelmúltban egy gyűjteménybe. Péreli Zsuzsa nagyobb textiljeinek értéke tízmillió forintos nagyságrendben határozható meg, Tamás Klára sokszor monumentális méretű munkái pedig húszmillió forintos érték körül mozognak. Ferenczy Noémi gobelinjei elvélve bukkannak fel, egy nagyobb méretű kárpitjának értéke a modern magyar festészet arányrendszerében elhelyezve véleményem szerint 40 és 60 millió forint közötti összegben lenne meghatározható. Ezek azok az összegek, melyek tükrözik azt a hihetetlen nagy óraszámot és munkát, mely egy nagyméretű textilmű kézi szövéséhez szükséges, a nagyobb darabok többéves munkát igényelnek. Nemzetközi összehasonlításokban ezeknél az összegeknél nagyságrendben magasabb árakat is találunk textilműveknél, de mivel Polgár Rózsa művei nem szerepelnek a nemzetközi műkereskedelemben, azokat nem tartom jelen esetben relevánsnak, így figyelembe venni az érték meghatározásánál nem tudtam.

Polgár Rózsának alig érhető el képe a műkereskedelemben. **Polgár Rózsa** a magyar textilművészet kiemelkedő alakja, a vizsgált művek az életmű jellegzetes és kitűnő minőségű alkotásai, melyekhez hasonló nincs jelenleg a műtárgypiacon. Az öt mű együttes alsó becsértékét 50 millió forintban, felső becsértékét 67 millió forintban határozom meg. A szakvéleményben szereplő művek Polgár Rózsa eredeti, hiteles sajátkezű alkotásai. A becsült forgalmi érték nem tartalmazza az alkotások adás-vételi tranzakciója során esetlegesen felmerülő adó, díj és járulék terheket, valamint a szállítási, biztosítási, állagmegóvási, elhelyezési költségeket.

A művek a Miniszterelnökség védett kulturális javakat tartalmazó adatbázisában nem szerepelnek. Az elérhető adatok alapján mind az öt mű forgalomképes alkotás, egyik darab sem lelhető fel az eltűnt, lopott vagy jogellenesen külföldre vitt kulturális javakat tartalmazó adatbázisban.